

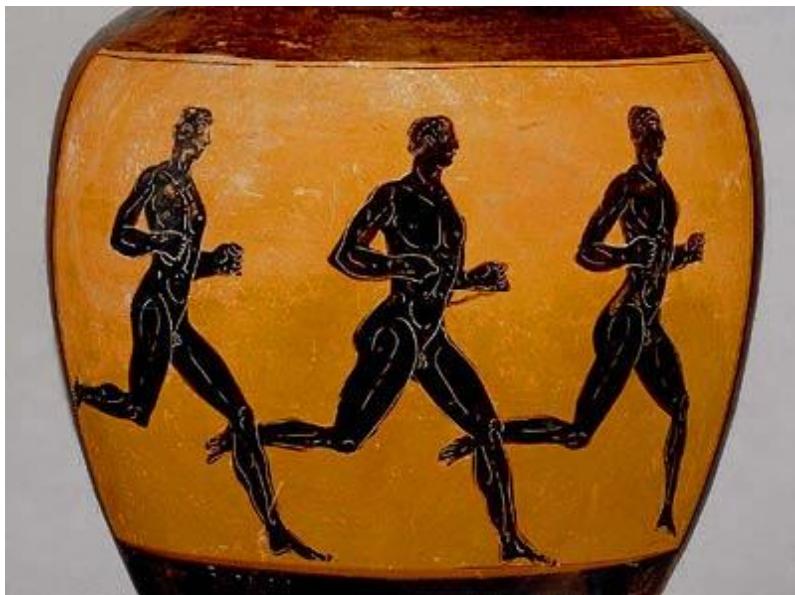
“Аԥстазаара аныԥарап ауп”

xx

“Аԥстазаара
аныକେବା ଆପ”

Агәабзиара бзия шәыманы шәықазарц азы, акыр аамта апѣстазаара шәымазарц, изғыдоу апѣстазаара нықәышәгар ауп. Изғыдоу апѣстазаара атласқәа иазкны даараңа агәаанагара раңа ыкоуп. Аха зегзы еиқәшашатуп, ииашуо акрыфареи, атысреи агәабзиара агарант ауп. Изакәйтәи изғыдоу афатә, агиgiene закуи? Шәарт ари ашәкәы ақны шәапхойит.

Ажәйтә аберзенцәеи, афреи

Ажәйтә аберзенцәа рәкны абас ирхәон: “Уңәңәазар утахызаре уәла, упѣшзазар утахызар – уәла, уқәышзар утахызар – уәла”. Ари антамта ахаңәа иануп.

Ажэйтэ Берзентэыла афра ахадара ду аман. Афра спорт ахкқәа руакы акун. Иара убас ифуаз урт адырра өңүцкәа алазхәоз реипъш рхы иадырхәон.

Берзентэылатэ ақалақькәа руакы ё Олимпиа ақны шыққесик знык аицлабра мөғалысулан афра азы. Ари аицлабра “Олимпиатэ ахумаррақәа “ рыхъзын. Абарт ахумаррақәа рөңгө абырзенцәа ирыңны еиуеипъшым атэйлақәа рықнытә атлетцәа алахәын. Зегы реихаза иласыз даираануан. Аиаира згаз адаптарқәақәа ихы иахадыргылон. Амарафон ақны ифуаз аиаира згаз уи дахынхоз ақалақ ақны абақа издыргылон. Ажэйтэ Берзентэыла афра ичыдаз ахадара артон.

Аттцаарадырғацәа афра азы

Аттцаарадырғацәа иашыклапшуван ауағы ищәеижъ афра аамыштыхъ. Урт алкаа иазнеит, афра аамыштыхъ ауағы еибарххара имнахуеит, ихы еиҳа еиңыны ибоит. Ауа лассы ифуа, 10 шыққеса рыпстазаара иацыртсоит.

Афра ашша арзтүеит, убри азы уи ихәартә дууп ажы зку ауаа рзы. Афра агәы арғәбәоит, арпхакәа русура еиңнатәоит – ари зегы ауағы игәабзиара анырра азнауеит: ифуа ауаа лахғыхуп, рыхшығы еиҳа ирласны аус ауеит.

Шэгешэймазе!

Афра худаңсадатә аспорт ауп. Даараذا имариoup, ари аспорт хкы ныkeletal гарц азы. Шэарт ишэйлшоит амса ажны шэыфыр, апсабарағы – зехынцьара, ауа ахъмачу, атранспрт ахъмачу. Еибүп апсабара ажны шэыфыр. Апсабара ажны ахаяа цқьюуп, ашәапыцьаң рацэоуп, атәйтәри рацэоуп.

Шэыфыр шэйлшоит шыжы заа, иара убас хылбыгехан. Шыжы ахаяа цқьюуп, афрагы еиха игэыхэароуп. Амала шыжы агылара шәацэймаашьар ауп.

Ишэшэышэц имароу аматэа, аботас. Афра шәалагаанза шэыбфақәа шэиршы, ахыннатә маңк ашышаҳа шэыфла, шәдашкәа

еитцышәымхырц азы. Анағас амшқәа ишәылошит абжъазареи, аласреи иацшәтдар. Шәыпсып өңдерлеу, итцауланы еивыжәга.

Азсра

Аспорт бзия ижәбозар, азы бзия ижәбозар, шәарт азсра ахъ шәныкәар ауп. Азсра егырт аспорт хкқәа изларылукаауа, абфартцәыра азы атдақа амғаптаралы ауп. Азы ақны абфартцәыра амғаптаралы еиха иуадағуп, ағагыларагы еиха иңбәйеу, убри ақнитә шәдашқәа зегы аус руеит. Азсра аан аналы атсыра хацхраауеит ҳзаамкәрыларц, ҳайататдрағи.

Азсра азы пүштільк ықоуп: Кроль, Қәақела азсра, Брас, Батерфлаи.

Азсра ақера амазам. Англия 2008 шыққасы Фил Шои, Ана Тореси азсразы апешқацә арыдыркыло иалагеит: “Изсуаз”рықера 6 мчыбжъя инаркны иалагон. Урт ирылшоит мчыбжъык ғынте азсратә аклуб ахъ анеира. Ахуңқәа ирласны азы иашыццылоит, ахзаақерылара рылшоит. Ақәыпшра инаркны азсра иацхрауеит ахучы изҳарағы, ицәеижы ағиарағы.

Азсра иахәартоуп агәи –ашьеи ачымазарақәа. Азсра ұйдала угәы иаахәоит апхын. Апхын ауаа ашора азы ауадафрақәа рымоуп, уи аамтазы азы ахәартта унағоит.

Шәарт амшын ма азиас ааигәара шәынхозар, шәразқы иакит...Аха амшыни, азиаси ақны азсра апхын ауп алшара анықоу. Аапыни, Җагалани, Азыни азтарчы ахъ шәнеиыр шәылшоит.

Шэыгешэырмазе!

Азтарчқәа ықоуп иаарту еиңш, иара убас ихфоугы. Шэарт азсраз акостиум шэтаххойт. Арезина иалху ачхъап һласқәа, азыбласаркъя, ацәарбага мпахьшы, асаныни, ашампуни.

Азтарчы аамыштыахъ шәартә азхыршарта шәыдшәкылар ауп.
Азхыршарта ахъ арезиналых ачхыпъласы шәышашәттар ауп,
шәцәышәжбы ибзианы ишәкуабар ауп.

Ииашоу афатә

Икоуп ихырхагоуи, иупъирхагоуи афатәкәа. Ихырхагоу афатә ацәеижъ иатахуamatәахуи, аенергиеи хнатоит. Иупъирхагоу афатә ацәеижъ ақышьует, агәапъзиара иапъирхагоуп.

Иахфари?

Ессымша иахфалар ауп:

1.   Мачк ача;
2.   Аутратыхи, ашэыри рацәаны;
3.   Акуаци, акутаңыи;
4.   Ахшлых.

Ача

Ача, арчыгей, азыи, ачашылеи рыла идырмазеиуект. Ачарыц ашыла ала ирмазеиу ача ишақәнаго афара дараңа ихырхагоуп ауағы иңдеижъ зы. Өнак 150 грамм ача хымпұада ифатәуп.

Ашэыри, аутратыхи

Ашэыри, аутратыхи ифшэар шэйлишоит шаћа шётажу. Урт ҹыдала ихырхагоуп. Урт ҹыфара аамыштажь ацэеижь еиҳа еиһыны аусура иалагоит, ихырхагоу аматэаху аиыуеит ацэеижь.

Ашэыри, аутратыхи зегъы хырхагоуп, аха урт ирылоуп зегъы реихаза ихырхагоу. Зегъы реихаза ихырхагоу ашэыр: ат҃эа, греифут, банан, аргэыц шэыр (ат҃ытцындра, амаахыр ухэа убас егырт), киви, аурисаца, ажь, акырпыхжэ, ат҃ытцмыць,. Зегъы реихаза ихырхагоу аутратых: броколи, амарковь, акапуста, ачархал, ачаршыл, апамидор, ацымшы, атапырцъан, аёиш, болгартэ пырпыл, асоиа, аќэыд, аиатцэар.

Ааңын ҹыдала аутратых ахырхагара амоуп, асалат.

Ишэыдахгалоит ихырхагоу, имариоу асалат армазеира атлас:

Ишэтажхойт асалат абыжыкәа, аетцәара, анаша, ацыхыш, ахуша, абжьеи.

Аетцэара зегты ирссаны ишэыххы, асалаат абығыи, анашei
еицарсаны, еилшэйрх ацыкхыши, абжьеи, ахушei рытаны. Ари
асалаат агэабзиараз ихырхагоуп.

Акуаци, акутаңи

Акуац зыда пүсихэ ыжам фатэуп. Уи иалоуп ахадара змоу
аалытц. Аха акуац алхра даараذا иуадафуп. Ипхастоу акуац ауафы
ипьирхагахар қлоит. Еибүуп, иртцаау акуац аашэымхуар.

Зегты реиҳа ахырхагара амоуп акуацжэы. Акуацжэы аетцэара
адкыланы ишэфар шэйлшоит.

Ахшлық

Ахши, ахшлыхи ауникалра змоу аалытқуп ҳәа ирыпъхъазоит.

Ахш апъстазааразы азыи, ашьа шкәакәеи ҳәа иашытоуп. Ахш апъшқәа раңхъатәи ифатә ауп.

Ахшлық : ахш, ахыртқәы, ахачо, ашә, ахчат.

Ахши, ахшлых аалытци ыйдала ихархагоуп аббақәа рзы, избанзар калцим рацәаны иалоуп. Ахуңқәеи, абрыйгцәеи, урт рыбәа арбәңәаразы уи пүсахра змам фатәуп.

Иаҳамфар иқамло закуи?

Адунеи ақны зқыла астатақәа рығауеит ипъирхагоу афатे изкны. Ас еип්ш ипъирхагоу афате ҳәа ипъхъазоуп: ачипс, агаз змоу арыжетә, ирласны ирмазеиу афате, амаионез, аңықхыш, ашъақар, арыжетә, акалбасқәа, изу афате, ахаатә.

Азы

Азәы ацәеижъ арыщқоит. Ацәеижъ атемпература еиқәнаршәоит. Ацәеижъ ақнитә апъхзы иаңны ашша алнагоит. Азы амжәра, ацәеижъ ақны ацәйнха аизгара иацхраауеит, уи ачымазара алагара амзыз ауп.

Азы раңданы ишәйжәла!

Акрыфара атласқәа

Акрыфара aan азы ажәра ипъирхагоуп. Иара убас азы ажәра апъирхага қанатдоит актиrvратә атысра aan – афра, абартәыра aan.

Излауала ашьшъаҳа, шәмциқылқәа крышәфала. Ашьшъаҳа акранышәфо шәеижъ еиха еиђыны иарсоит афтә, уи еиха ихырхагахоит.

Афатә аиҳарак амш раңхъатәи абжаразы ишәйдшәкыл, амш ағбатәи абжаразы излауала еиха имаңны ишәфы, избанзар ари аамтазы ацәеижъ иаңыуадағуп афате арсара.

Афатә ашэыр ашъташэымтдан. Ашэыр акыфара шэалагаанза ишэыдшэкылала – еиңүп, саатк - өсаатк заа.

